

Opinia o pracy doktorskiej mgr Agnieszki Sosnowskiej

Zabieg znikania jako reakcja na kryzys nowoczesności. Analiza wybranych praktyk artystycznych od połowy XX wieku w ujęciu kulturoznawczym

Rozprawa "Zabieg znikania jako reakcja na kryzys nowoczesności. Analiza wybranych praktyk artystycznych od połowy XX wieku w ujęciu kulturoznawczym" mgr Agnieszki Sosnowskiej to w zasadzie opracowanie z dziedziny filozofii kultury – dziedziny, na której obszar kulturoznawcy wkraczają może rzadziej niż filozofowie, której doniosłość dla kulturoznawstwa trudno jednak byłoby przecenić.

Autorka przygląda się losom pojęcia „teatralności” – jako jednego z „wędrujących pojęć w naukach humanistycznych” (jednak nie uwzględnionego w przewodniku Mieke Bal, w którym znalazły się „mise-en-scène” oraz „performans i performatywność”) – przekonana o jego kluczowej roli w objaśnianiu zjawisk kultury współczesnej. I przejmując rozumienie zaproponowane przez Josette Féral (w późniejszym tekście "Theatricality: the specificity of theatrical language"), w myśl którego teatralność to sprzężony proces patrzenia i bycia obserwowanym, takie rozumienie pozwala jej bowiem zmierzyć się z zabiegiem znikania we współczesnych praktykach artystycznych. Mówiąc o zabiegu, autorka ma na myśli może nie tyle – najogólniej – pewnego rodzaju usiłowanie przedsięwzięte dla uzyskania jakiegoś celu, ile – bardziej szczegółowo – określoną interwencję, będącą środkiem zaradczym przeciwdziałającym rozmaitym objawom kryzysu nowoczesności.

Stawiając sobie za cel udowodnienie, że kryzys nowoczesności jako projektu cywilizacyjnego jest związany z redefinicją teatralności, która zaczęła odgrywać nową rolę w przełamywaniu podziałów zarówno między różnymi dyscyplinami artystycznymi, jak między życiem artystycznym a życiem codziennym, autorka zwróciła uwagę właśnie na znikanie, ponieważ pozostaje ono semantycznie i ontycznie związane ze śmiercią, a więc także z nietrwałością podmiotu i wszystkimi innymi symptomami kryzysu nowoczesności.

Zabieg znikania jest w rozprawie analizowany na czterech wybranych przykładach. Ambalże Tadeusza Kantora autorka rozpatruje jako przejaw ogólniejszej strategii artystycznej, którą ten twórca stosował zarówno w obrazach i happeningach, jak w spektaklach teatralnych, a która miałaby być w jego wypadku odpowiedzią na kryzys mimesis w czasach ponowoczesnych. Natomiast dzieła amerykańskich minimalistów traktuje jak opakowania, swoimi rozmiarami i kształtem podkreślające własną przedmiotowość i odciągające w ten sposób uwagę widza od ukrytej w nich obecności – to na tej swoistej grze ze spojrzeniem widza miałaby, zdaniem Sosnowskiej, zasadzać się ich teatralność. Z kolei w środowisku The Factory, skupionym wokół Andy'ego Warhola, zabieg znikania polegałby na quasi-artystycznym kształtowaniu własnej tożsamości na wzór roli teatralnej, prowizorycznie i przejściowo, więc niejako w ruchu odwrotnym do tego, który zdominował praktykę teatralną, naznaczoną głębokim kryzysem – wręcz śmiercią – postaci scenicznej. Wreszcie projekty artystyczne Christiana Boltanskiego (notabene zafascynowanego twórczością Kantora), w których twórca czyni własną biografię materiałem dzieł będących w istocie praktykami archiwizacyjnymi, to jeszcze inny sens znikania: palimpsest archiwum nadpisującego się na żywe doświadczenie.

Te cztery przykłady – nie tylko wybitne, ale też charakterystyczne – dają Sosnowskiej materiał dla udowodnienia tezy, że teatralność to nie tylko pojęcie na różne sposoby funkcjonalizowane we współczesnych naukach humanistycznych, ale też siła napędowa wielu różnych praktyk artystycznych, będących w istocie eksperymentami kulturowymi. Te praktyki odsłaniają swoje sensy nie tyle jako performanse, ile właśnie jako ludyczne – i śmiertelnie agoniczne – współczesne kulturowe wcielenia teatralności.

Warto podkreślić nie tylko kompetencje filozoficzne i kulturoznawcze autorki, których połączenie było nieodzowne przy takim postawieniu badanej kwestii, ale też jej niemałe doświadczenie jako kuratorki wystaw na obszarze sztuk wizualnych, nadające przeprowadzanym analizom ton profesjonalnej wiarygodności. Rozprawa mgr Agnieszki Sosnowskiej "Zabieg znikania jako reakcja na kryzys nowoczesności. Analiza wybranych praktyk artystycznych od połowy XX wieku w ujęciu kulturoznawczym" spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, wnosząc zatem o jej przyjęcie i o dopuszczenie doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, dnia 1.06.2016 r.